

MARTÍ POUS I YOLANDA SERRANO

L'OFICI DE BOTER: HISTÒRIA I FOLKLORE

L'origen de l'ofici de boter, no el podem trobar abans de l'Edat Mitjana. Des de l'antigor, el vi sempre havia estat guardat o transportat en àmfores o gerres. No és fins l'any 1015 que es comença a parlar de boters a Catalunya, entenent com a boter aquell qui construïa bótes amb cèrcols. El primer gremi de boters a Catalunya no es troba fins l'any 1257 i podem dir sense temença que fou el primer d'Europa, confirmat pel fet que el gremi de boters de París fou fundat l'any 1538.

Els oficis de boter i de mestre d'aixa tenien molta similitud. La tradició conta que les primeres naus i les primeres cases tenien forma de bóta i eren obra de boteria. A Barcelona, aquesta semblança de treball féu que boters i mestres d'aixa s'establissin junts prop de l'actual plaça d'Antoni Lòpez, sota unes voltes conegudes més ençà per les Voltes dels Encants. L'any 1399, els boters ja posaven cèrcols «prop la font de vora mar».

El carrer de Boters de Barcelona, que no creiem que hagi portat cap altre nom, pressuposa l'antiguitat d'aquest ofici i la convivència de boters en aquest lloc.

Els boters, com tots els oficis, tenien el seu Patró. Només que, al llarg del temps, per les circumstàncies, la tradició i la història, se'n coneixen més d'un. De la mà de Joan Amades els anirem a conèixer.

Sant Urbà, considerat Patró del vi, era per aquest fet també Patró dels boters.

Santa Magdalena és la santa del vi, doncs, la tenien per patrona els marxants de vi, els taverners i els boters (22 de juliol).

A la Ciutat de Mallorca invoquen a Sant Joan com a Patró dels mestres boters. Tal vegada aquesta advocació dels mallorquins es deu al fet que hom atribueix a la fusta de roure i d'alzina ferida pel llamp (llampada) diverses gràcies. És sabut que els boters prefereixen aquesta fusta per a les dogues de les bótes.

Però els boters barcelonins tenien com a Patrona Santa Eulàlia, com també la hi tenien altres oficis. La preferència d'advocació dels boters tenia un bon fonament: com que un dels martiris que sofrí la santa donzella fou el de llançar-la diverses vegades costa avall de la Baixada de Sant Eulàlia posada dins d'una bóta, els mestres boters van creure que cap altra santa no podia ésser millor que ella llur advocada.

Encara trobem Santa Caterina (25 de novembre), a la qual havien feta la seva Patrona conjuntament els mestres d'aixa i els boters, que eren oficis molt semblants.

El mes que als boters se'ls despertava la feina era el mes d'agost. A les contrades vinateres, comencen a endegar les bótes i preparen les bastides per embotar la collita. Antigament molts boters eren ambulants. Els cellers més importants tenien eines més grosses i de mal portar de l'art de la boteria, per tal que se'n poguessin servir els boters i els tartraires. El tartrà, que és el pòsit que roman al fons i a les parets de les bótes de vi i que s'ha de fer saltar, era també una de les feines dels boters abans de la verema.

Els boters, tant a l'hora de destartrar com de repassar i repicar els cèrcols de llurs bótes, cantaven i xiulaven la «Xiulada», tradicional de Sant Quintí de Mediona del Penedès.

Als pobles amb contrades vinícoles, els boters figuraven a part de la resta de la població en les cerimònies agràries i, per Carnestoltes, hi tenien una participació especial.

A Tarragona, pel Carnestoltes de 1861, els boters varen construir una bóta gegant al mig de la Plaça de la Font. Vestien indumentària especial: espadnyes de set vetes negres, camisa blanca planxada, calces de vellut negre, faixa de seda vermella, mocador d'herbes al coll a tall de corbata i barretina musca al cap amb la punta ensorrada i decantada cap a l'esquerra.

A Vilanova i La Geltrú, en el programa de 1868, consta que els boters van fer la característica bóta a la Plaça de les Neus i, a les dues de la tarda formaren una campana del gremi fent el seu ball voltant per carrers i places.

També ho feren els boters de Reus, El Vendrell i Valls i d'altres contrades vinateres. Solien construir una bóta de grans dimensions amb molta rapidesa. Un bon nombre de treballadors feien llur foc al so de la música i seguien un

cert ritme de treball. Un cop finida la bóta es recobria ben bé de pega o quitrà i es deixava estar al lloc on es construïa fins el dimarts de Carnestoltes, dia en què una comparsa del gremi de boters feia el ball al seu voltant. Després el més vell del gremi, que generalment no havia pres part en la comparsa ni en la ballada, calava foc a la bóta i es produïa una gran foguera.

També fóra de Catalunya, a algunes ciutats alemanyes, cada any sortien els boters a fer balls i jocs molt extraordinaris al voltant d'una bóta.

És molt possible que el costum sigui també propi d'altres països vinaters com Itàlia o el Sud de França.

A Catalunya tenim el *Ball de cèrcols o de cercolets* amb una figura que tracta de simular una bóta feta amb una combinació i barreja de cèrcols (danses i cerimònies rituals a divinitats vinateres).

D'aquest ball en diu Aureli Capmany que creu «que prové de la celebració de les collites i exultació corresponent».

Per la seva part, Joan Amades ens diu que «els bails de cercolets, gairebé exclusius de contrades vinícoles, poden reconèixer un origen que radica en les festes i cerimònies de les veremes, en les quals havia estat freqüent simular la construcció d'una bóta que els ballaires encara figuren fer amb l'entreteixit de llurs cèrcols, tot adornant de flors i de pàmpols quan es balla en temps que encara tenen pàmpols els ceps».